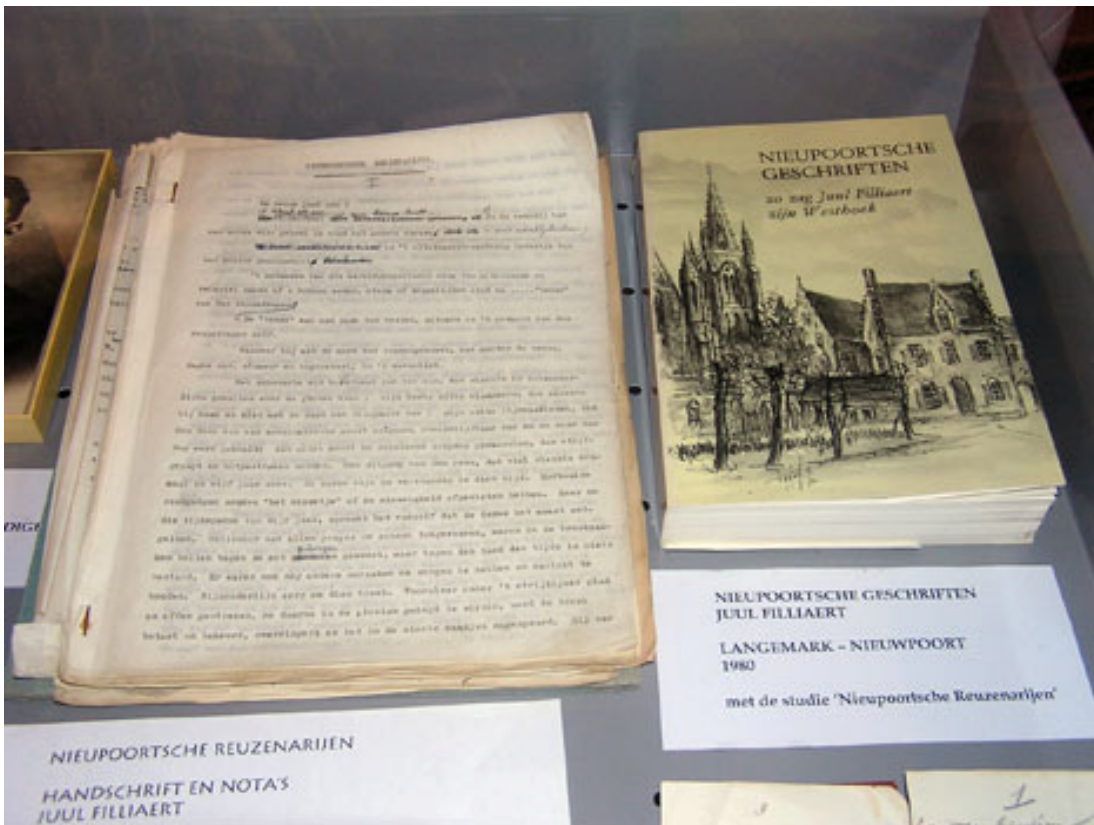
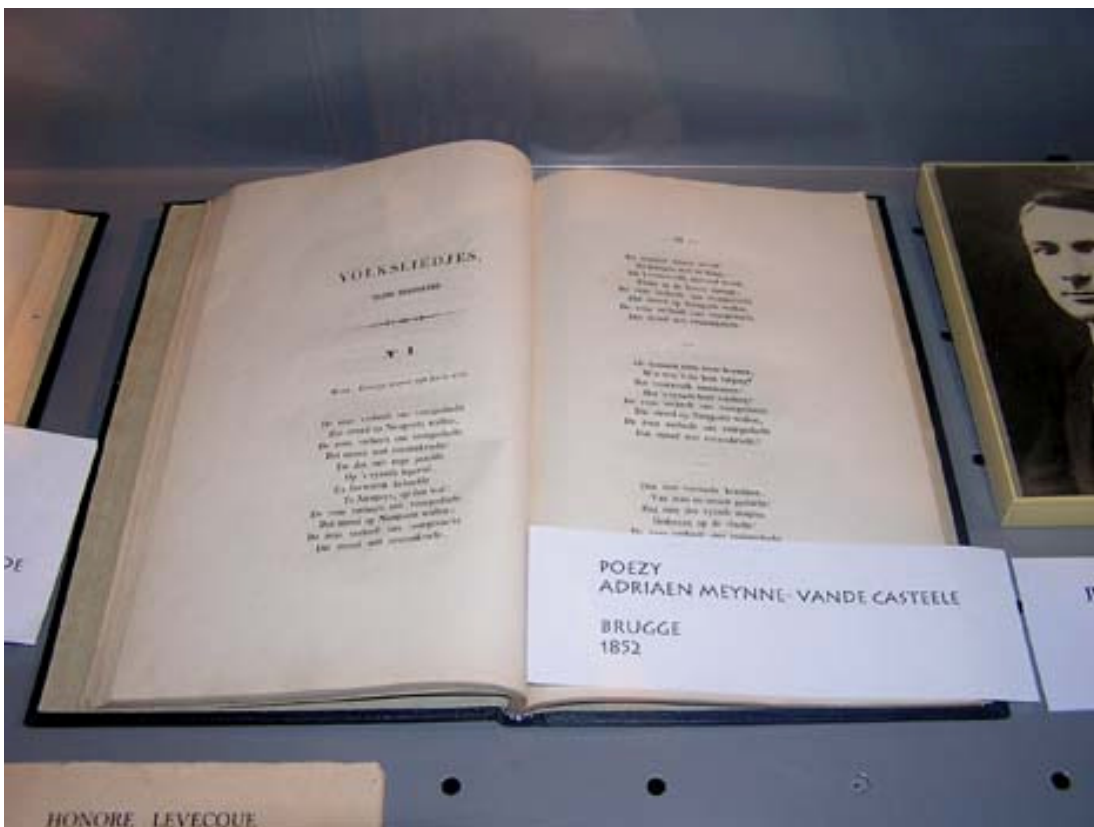

REUZENARIJEN VOOR HET JAAR 1923

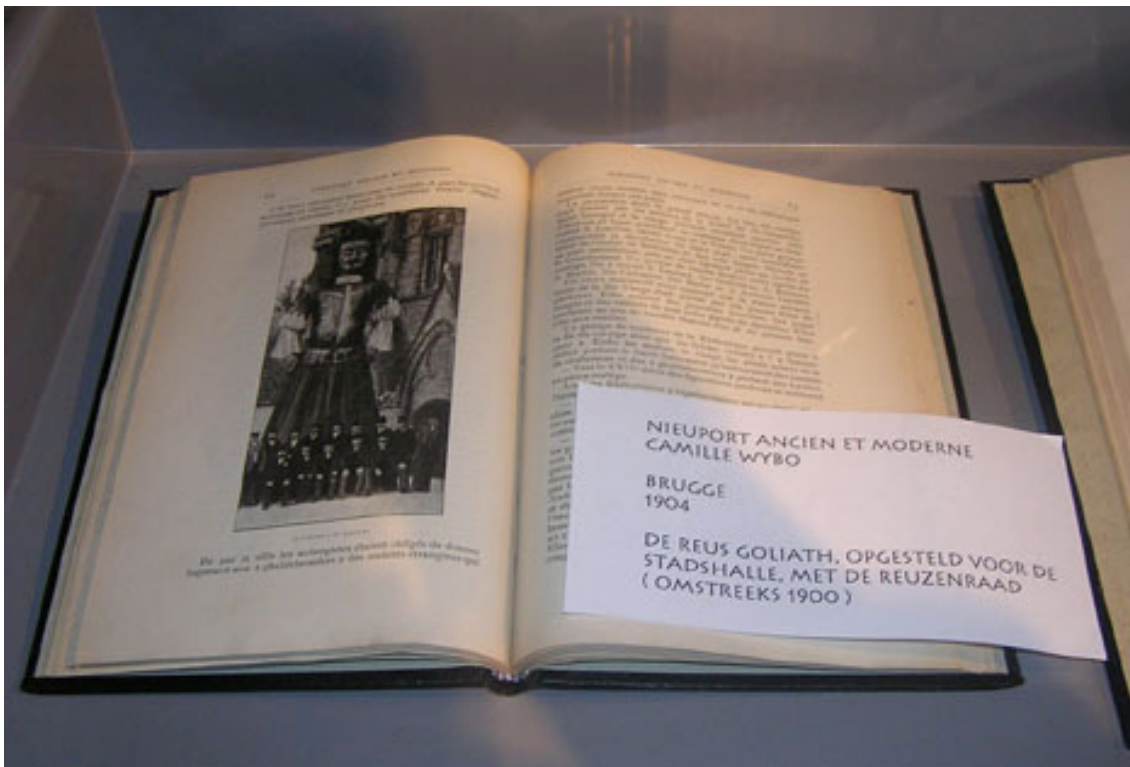

Links op de foto, handschrift en nota's over de Nieupoortsche Reuzenarijen van Juul Fillaert.

Rechts op de foto, boek "Nieupoortsche Geschriften zo zag Juul Fillaert zijn Westhoek" met de studie Nieupoortsche Reuzenarijen.

Boek met volksliedjes van, Adriaen Meynne – Vande Castele, Brugge 1852 met liedje van de reus van Nieuwpoort.

Boek "Ancien et Moderne" van Camille Wybo, Brugge 1904.
Op de foto links in het boek, de reus GOLIATH I, opgesteld voor de Stadshalle met de reuzenraad. (omstreeks 1900).

De reus GOLIATH I, opgesteld voor de Stadshalle met de reuzenraad.
(omstreeks 1900).

Foto uit het boek "Ancien et Moderne" van Camille Wybo, Brugge 1904.

GOLIATH I, voor de Stadshalle (Stadsreus). De reus werd vernield tijdens de 1ste Wereldoorlog 1914-1918. De reus 'GOLIATH I' werd door 12 mensen gedragen. Hoogte 7 m. 75 met 3 m. 50 diameter. Zijn kop kon draaien. Gekleed in schitterend harnas. Op het hoofd een pruik met gevederde tulband. In de linkerhand een reuzenzwaard horizontaal achterwaarts. Een donkere onderrok. Hier in gezelschap van de Nieuwpoortse jeugd. (bron postkaartboekje)

De ruim 7 meter hoge reus GOLIATH I (Stadsreus), trekt mee in de stoet door Nieuwpoort in de Langestraat, op 21 Juli 1905 ter gelegenheid van het 75 jaar bestaan van België.

'De Stadsreus', ook 'De Reus' of 'Goliath I' genoemd.

1494: “ Het magistraet der stad deden maecten een schoone reus van mandewerk welke reus wiert gedragen door zes arbeyders gekleet in het wit. Hij was gekleet op zijn periaens met swarten panen rock, het andere gedeelte van 't lijf was geschildert als ene harnas met een sabel aan zijn gat geheel schoon-gemaect welcken reus wierd vooren opgedragen in het begin der processie

Deze tekst komt uit Beaucourt de Noortvelde “Documents historiques”, Tome II, 1904, bl. 74 en is overgenomen uit een handschrift (deel I) bl. 15 van J. B. Rybens, in zijn leven bakker en sekretaris van de Nieuwpoortse Rethorica. Dezelfde tekst vindt men in de aantekeningen van Gerard Dingsen, sluismeester in 1914. (K. R. Berquin)

Dichter Adriaan Meynne-Vandecasteele, een gekende Nieuwpoortsche rederijker uit het midden der XIX eeuw, heeft, in zijn tijd een paar dichtstukken aan de Nieuwpoortsche Reus gewijd:

*De Reus verbeeldt ons voortgeslacht
Dat steeds op Nieuports wallen,
De reus verbeeldt ons voortgeslacht
Dat streed met reuzenkracht.*

En in een ander stukje lezen wij:

*'t Jaer veertien honderd negen en tach
Zwaaide hij de vlag
en won de slag.
Hij gaf een dans,
Bij 's stads ontzetting;
Hij gaf een dans
Aen den Fransch.*

En nog:

*De Reus is 't zinnebeeld van zege en leeuwenmoed
En dappere krijsgedaen, door de Nieuportnaets bedreven,
Toen beider kunne streed en waegde have en bloed;
Door 's stads ontzetting, wierd des vijand heit verdreven.*

De eerste vermelding over het bestaan van een Nieuwpoortse reus is de stadsrekening 1653-54 (Archief nr. 3721): “Dhr Pieter van Slype die ghelevert heeft cleedre tot de reus es betaelt par ordonnantie ende quytantie L vii xii sp.” Zijn dit kleren voor een nieuwe reus of voor een reeds bestaande?

De rekeningen van 1654 tot 1674 vermelden de onkosten van het dragen van de reus door de arbeiders en levering van benodigdheden voor allerlei herstellingen aan de reus.

De reus kwam buiten op de kermisdag en werd gedragen door zes arbeiders.

(rek. 1670-71): “Ghepresenteert an zes arbeyders die de reuse ghedreghen hebben op den kermisse 1671 met trecht van muselaer of violonspeelder par ordonn. Ende quttan. XXII lb. p.”

Deze vioolspeler of muselaar stapte voor de reus.

De reus was soms vergezeld van de Draak, Walvis, Eenhoorn en Kemel (rek. 1670, 71, 72, en 1712-16).

In 1765 werd een nieuwe reus gemaakt: “Aen Sr Pr. Jacques Vande Castele over levering van lynwaet stoffen en andere noodigheden van de cleedinge van den nieuwen reus Lx GL. XI. ST. anno 1765” (Rond den Heerd, XXVe deel, 1890, blz. 89 en vgl. Ad. D.)

De reus was stadseigendom en werd gedragen door arbeiders die ervoor betaald werden in speciën en met bier. (rek. 1656-57: ghepresenteert ande arbeyders ghedreghen hebbende de reuze op den kermesdach ten jare 1656 een tonne bier er voor betaelt XVIII lb. par.)

De ommegangen gebeurden over het algemeen in de zomer en het dragen en doen dansen van een reus, veroorzaakten dorst, en om deze te lessen moest er gedronken worden. Dat er gretig gebruik van gemaakt werd, bewijst de spreuk: "Hij heeft de reus gezien" of "Hij is tegen de Reus gelopen". Vandaar in de laatste strofe van het Reuzenlied: "Sa moeder, stopt nu maar het vat, de reus is zat". Dat de dragers "het scheef lopen van de reus" op hem schoven, was natuurlijk, hij bleef toch zo stom als een vis.

De dragers waren in het wit gekleed: witte lijnwaden broek, brede zwarte lendenriem, wit hemd, witte slaapmuts en grote rode zakdoek, die als handdoek moest dienen, daarbij hadden zij nog een singel om de reus te dragen.

De leider of de tamboer-majoor leidde de reus met zijn stok. Door zijn bewegingen wist de voorman, die binnenin aan het kijkgat van de reus stond, welke bevelen hij moest doorgeven aan de dragers onder de rok van de reus verborgen. Vooral de dans leiden was de taak van de tamboer-majoor. De laatste leider was Michiel Dekeyser (1847-1920), hovenier van beroep. "Een boom van een vent". Zijn kledij was anders dan die van de gewone drager. Buiten de witte broek en dito hemd, had hij een grote berenmuts en een paar glimmende laarzen aan, die hij ging ontlenen bij de Rijkswacht. Op zijn doodsantje luidde de eerste strofe:

*Forsche man van 't oude Nieuport
Kloek gespierd en sterk gebouwd
Deken van de reuzengilde
Die wat levenslast ook vroeg
Rusten nooit, noch roesten, wilde
Tot de dood hem neersloeg.*

De reus werd eenvoudigweg betiteld als De Reus of De Stadsreus.

In 1786 werd de reus door koster-keizer: Jozef II, in den keizerlijken ban geslagen. Jozef II verbood de reuzenoptochten. Reuzen waren gedochten die niet op straat hoefden te verschijnen. Alvast niet in processies. Vele reuzen werden verbrand. In die reuzen stak immers nog een overblijfsel van godsdienstzin.

In 1793 verdween hij uit den ommegang. Volgens Vlietinck ging Goliath nog in 1792 in de processie.

In 1794 stond onder den grooten tooren den reuse, in een kot expres daer voor gemaekt, welk kot sy hebben opengebroomen en den reuse daer uijt gehaelt, en den selven gants aen stukken getrocken, benevens syn kot. Daer was niets die hunne destrueerende handen konde ontgae, daer was nog evenwel met groote moeyte van den reuse gesalveert synen kop." (Rybens, deel I, blz. 163).

Het waren Franse soldaten, die de stad bezetten en hun woede of uitzinnigheid op onze reus uitvierden.

1826: Na den Franschen tijd bleef Goliath, jarenlang, weggeborgen. Zijn eerstvolgende uitgang dateert van 1826. Toen kwam hij in 't nieuwe, terug voor de pinnen, want door dit lang opgesloten zitten was de reus ver versleten geraakt en de stadsraad had hem moeten opknappen.

In 1868 werd hij nogmaals in 't nieuwe gestoken.

Op Zondag 9 Februari 1868 werd de AVAPEUR (de trein) van Nieuport op Dixmuide ingehuldigd. Stoet en banket. Maar de reus was er niet bij. Zijn kledij was tot op den draad versleten.

Vijf maanden later., op 12 Juli 1868, zou een groot muziektornooi of festival te Nieuport plaats hebben. De reus, wilde, ditmaal, bij de leute zijn. Van uit zijn "kot", schreef hij aan den stadsraad een "suppliecke ", om nieuwe kleren te vragen. De spuiter die den brief opstelde is niet bekend, maar suppliecke of verzoekschrift wel.

DE STAD NIEUPOORT.

Dit blad wordt elken Woensdag namiddag uitgegeven, tegen den inschrijving-prijs van 5 franks 's jaars. Men kan mits 5 franks voor zes maanden inschrijven.

Voor de overige steden en gemeenten des rijks mits 50 centimen verhoog, het blad kosteloos toegezonden.

Buiten het rijk, het postrecht daar boven. De betaling geschiedt bij de inschrijving.

De aankondigingen worden geplaatst mits 15 centimen den drukregel.

Voor deze der plakbrieven, berichten en andere stukken, bij den uitgever gedrukt, zal er eene bijzondere en voordeelige overeenkomst voor verminderingprijs gemaakt worden.

Voor al wat dit blad betreft men vervoege zich bij den Uitgever, Groote Markt N° 11, te Nieuport.

Artikel uit de krant 1 juli:

Aen mijne Edele ende weerde heeren Burghemeester, Scepenen en raedslieden der stede e de port van Nieuport.

Myne Heeren

Suplieerde vertoont reverentelick den ondergescreveno outsten Borgher ende beëden wettelieken Pooter deser stede, dat hy nu beth vijf jaeren alweer in het Sint Jans hospitael en gedeelteliek onder de groote torre bevint, niet jegenstande hy vermeent in volle gesontheit te syn en allesints welvaerende is, soo washy eleken daghe in den gedachte van te mooghen eene promenade doen inne de straeten van syne geëerde geboorte stede van den soo langhe beklapten Avapeur; maer soo denselven in den winter sysoene gecommen is, ende dat ghy Myne heeren syne oude daeghen gedachtig syt gheweest, heeft hy met veele geduldigheid ende ootmoedelijke dankbaerheit de feesten van alstoen in syne schuyplecken hooren vieren. Doch nu dat er by dat scoone ende warme weeder, wederomme in syne stede ende port van Nieuport zal gefeest worden, met veele trommels, trompetten, cymbalen, flutten en andere musieci instrumenten, soo neent hyj respeelveuseliek, de liberteyt U edele veel vermoghende Heeren te versoeken by deze scoone occaesie en overcomste van 500 veele vreemdelinghen, dat ghy hem de authorisatie soude jonnen omme danne all waere het maer voor eenen dagh, uyt te mogen commen, want nieuwe lucht te sceppen ende ten selven tyde met U ende elceenieder een danske te doen, ende syn oudt vooyjike te singen.

Ghy cunt het niet ghelooven wel edele ende veel vermoghende Heeren, veele menschen ghy content sult stellen met hem te laeten sien ende in alle uwe feesten te doen participeeren.

Soo het moghte gebeuren dat syne cleederen niet convenaebel meer souden syn en dat er misschien wat daer een van de lestemael soude cunnen manquiren, daer syn in de stede van Nieuport Bermhertighe en Compasieuse menschen ghenoech, die ten syne contentemente, en oock van d' hunne, een stuyverken uyt hunnen spaerpot gheeren souden souden gheven, al is het broot soo diere ende butter niet ghecoop, omme in deze gheringhe costen te voorsien, ende hem alsoo in staete te stellen, convenabeliek al de vreemdelinghen die hier commen sullen, om Nieuport en synen see-plas te sien, te ontvanghen en ordenteliek met een danske te salueeren.

Oock als het U aenghenaeme soude syn, terwyl hy nu buyten de stedemeuren can, met dat de vestens wegh syn, sal y met U allen eens dat nieuwe huys gaan sien, dat ghy Kursaal naemt en waervan hy in syne kyntscheit nooit heeft hooren spreekken. Alsoo zal hy misschien van eenighe utiliteyt syn ende verdienen dat ghy syne vraeghe favorabiliek toe sou staen.

Bepeist wel myne Heeren, dat de vlaemsche speuck: Willen is cunnen, over 375 jaeren hier ghekent was ende dat hy suyver is van alle polietiecke opini.

't Is de graetie etc.

De suppliant in Persoone,

De Reus.

Van onder de torre Sondagh van Sint Jans Kerremisse, van den jaere 1868.

Hiermede weten we dus dat de reus in twee gedeelten of stukken geborgen was in St. Janshospitaal en onder den Kerktoren. En die beide bergplaatsen zijn blijven bestaan tot de oorlog van 1914 uitbrak. Onder den toren stond het onderlijf of de hoepel, waarover de rok werd gespannen en hierom den hoepelrok werd geheeten: in St. Janshospitaal had men het bovenlijf en het hoofd in bewaring geplaatst.

No 367. 8 Juli 1868. 8e jaar.

DE STAD NIEUPOORT.

Dit blad wordt elk' Woensdag namiddag uitgegeven, tegen den inschrijvings-prijs van 8 frank's jaars. Men kan mits 5 frank's voor zes maanden inschrijven.
 Voor de overige steden en gemeenten des rijks mits 50 centimen verkoop, het blad kosteloos toegezonden.
 Buiten het rijk, het postrecht daar boven. De betaling geschiedt bij de inschrijving.

De sakenkundigen worden geplaatst mits 15 centimen d'Orakregel.
 Voor deze der plakbrieven, berichten en andere stukken, bij den uitgever gedrukt, zal er een bijzonder en voordelig overeenkomst voor verminderingprijs gemaakt worden.
 Voor al wat dit blad betrift men verzooge zich bij den Uitgever, *Groot Merk!* N° 44, te Nieupoort.

NIEUPOORT

— Bij voortdoring vernemen wij dat ons muziek-festival en zondag aanstaande zeer lustiglijk zijn zal, alle schikkingen in het algemeen genomen om betzelve in alle betrekkingen aantrekkelijk te maken.
 Wij hebben van de volgende muziek-genootschappen, die reeds ingeschreven zijn, hooren spreken, *Hijndende, Goyghen, Zarren, Moore, Bernyhem, Leyss, Cortemarq, Atervinghem, Keyen, Houselaere* (koorzing) *Peurne, Yperen, pompiers*; nog verscheidene andere zijn in onderhandeling en wij twifelen niet of dezelve zullen aanvaard worden, dewijl het Nieupoortsch feest met de tegenwoordigheid van verscheidene heeren ministers en hooge amblienen gaai vereest worden.
 Men zegt dat er eene tweede programma nog verschijnen zal, al de schikkingen later genomen behetzende.
 In de hoop die wij koesterden om in het blad van heden de weder verschijning van de REUS aan te kondigen, hebben wij niet bedrogen geweest; het Stedelijkbestuur heeft het verzoekschrift van den oudsten borger, en tevens aan de vrage van de gansche bevolking, een gunstig antwoord gegeven.
 De REUS zal, geheel hernieuwd en behoorlijk opgeluisterd, uitgesteld worden, om aan het feest van zondag aanstaande deel te nemen, zoo als men in het Programma verder in dit blad opgenomen zien kan.
 Om aan de nieuwsgierigheid van velen te voldoen en die vragen, wat nu eigenlijk de REUS betekenen wil, zullen wij met onderstaande verzen des tijds door den heer AD. MEYNNE- VANDECASTEELE, uitgegeven, antwoorden:
 De REUS is 't standbeeld van zyn en leeuwenmoed
 En gheen' krygsdaal, door de Nieuportnaars bedreven,
 Zijn kinder leuen stond in vroegeren tye en bloed,
 Door 's tijds verzeizing, 't is veld des tygands heel ver-
 droeven.
 (1) 1489. — Bij oetel veld de werld' stude' kermis
 Inmachten en i' led' ingeset, ter gedachtenis van den
 schoonen zegepraal door de Nieuportsche vrouwen op den vijand
 in 1489 behaald, bij welke gelegenheid de Reus voor de
 eerste maal zijnen ommeegang deed.

De klacht der Reus!

WILHELM T. en assistens-lit.

1. Ach Nieupoort val, heb je geen toedeynen
 Met mynen staat die woerd' doering is,
 't Bed' diele ontsien, oetend' d'ong' veld' tyden
 Heeft sine my mang' te de geruighe.
 't Is lief' kochtel' ter kermis uit te kermis.
 Het veld' was goed en alle start in 't goet,
 't Dure' laggest, zoo heb ik het vernomen,
 Ach! het zeg' mi, 't is al een dange dome.
2. Ach! het zeg' mi, al waer het is dat diele dagen,
 't Een' gansch' verwaert in myn' rouw'pelig' led,
 't Is een' mis'el' ontsien' van de gansche' d'ing,
 Zoo jaen' lang' en sinnen' sinnen' 't is die.
 In vroeger' tyd' mocht ik door' gant' veruoren,
 't Is kermis' 't is veld' my' niet' oek' veruoren!
 Met was veruoren' van my' rood' te zie' veruoren
 Ach! het zeg' mi, 't is al een dange dome.
3. Ach! het zeg' mi, hoe de staden een' doerwieren,
 't Is een' gansch' verwaert in myn' rouw'pelig' led,
 't Is een' mis'el' ontsien' van de gansche' d'ing,
 Zoo jaen' lang' en sinnen' sinnen' 't is die.
 In vroeger' tyd' mocht ik door' gant' veruoren,
 't Is kermis' 't is veld' my' niet' oek' veruoren!
 Met was veruoren' van my' rood' te zie' veruoren
 Ach! het zeg' mi, 't is al een dange dome.
4. Zoo als ik hoor' zyn' de veld' ontsien' veld' tyden
 Gansch' weggevoert en alle' 't is in bloed,
 't Is een' mis'el' ontsien' van de gansche' d'ing,
 Zoo jaen' lang' en sinnen' sinnen' 't is die.
 In vroeger' tyd' mocht ik door' gant' veruoren,
 't Is kermis' 't is veld' my' niet' oek' veruoren!
 Met was veruoren' van my' rood' te zie' veruoren
 Ach! het zeg' mi, 't is al een dange dome.
5. 't Is een' mis'el' ontsien' van de gansche' d'ing,
 't Is een' gansch' verwaert in myn' rouw'pelig' led,
 't Is een' mis'el' ontsien' van de gansche' d'ing,
 Zoo jaen' lang' en sinnen' sinnen' 't is die.
 In vroeger' tyd' mocht ik door' gant' veruoren,
 't Is kermis' 't is veld' my' niet' oek' veruoren!
 Met was veruoren' van my' rood' te zie' veruoren
 Ach! het zeg' mi, 't is al een dange dome.

Einde.
 Dit liedje van onzen overigen mede
 inboorling en volkszanger MORIAEL, is
 afzonderlijk met bijvoeging van het
 (1) opgeleest, ten onzen d'ing' verrijg'd' door
 gesteld.

— In vergadering van de Gemeente Raad van gisteren, is er besloten dat de stoet op zondag namiddag afkomende van de stalle naar de merck, zich zal begeven langs een gedoekte van de langestraat, de kleine kanstraat, de kaal, de oostendestraat en de merckstraat.
 — Een onzer waarde mede inboorlingen heeft alweer eenen uitstekenden zegepraal behaald, de heer Amand Meynne, regiment' doctor, heeft zijn groot werk getiteld *Topographie Medicale de la Belgique*, bij een koninklijk besluit zien behouden in den vijfjarigen prijskamp voor de geneeskundige wetenschappen. Deze prijs bestaande in 5000 francs is verdelde tusschen M. Meynne en den heer Meisen, leeraar van scheikunde, voor zyns memoire over het gebruik van *Jodan* van *Potassium*.
 Het boekwerk van M. Meynne, die deze hooge onderscheiding bekomen heeft, bevat omtrent de 500 blz. in 4^e, alsmede eenige schetskaarten over de plaatsbeschrijving en aardrijkskunde, voor opschrijt dragende: *Beschrijving der ziekten in België, volgens de natuur der grond en de tocht*.
 Wij wenschen een afdruck van dit boekwerk alhier ter bibliotheek te zien berusten, en nemen deze gelegenheid waar onze verlangens uitdrukken om welhaast deze boekzaal voor het publiek te zien openen.
 — Het *Staatsblad* heeft deze dagen den algemeenen uitslag medegedeeld van de prijskampen van het middelbaar onderwijs in 1867. Boven de prijswinnaren die wij reeds vroeger gemeld hebben, slypen wij dar al nog aan twee leerlingen der middelbare school van Nieupoort, die de naaste der prijs-behouders zijn: aangestekend onder de nieuwe leerlingen, dat zijn: Aertboudt Charles Louis, en Rybens Poltdoor.
 — Dinsdag aanstaande 14 dezer rood 10 ure voor midag, wordt L. J. de bisschop van Brugge te Nieupoort verwacht, alwaar hij bij zijn eerste bezoek het Yarmel komt loecien.
 Alle schikkingen worden genomen om Mr. Falck te ontvangen. Een grooten stoet, waartoe al de gilden en genoetschappen, door de Gemeente Raad

Artikel uit de krant 8 juli:

In de hoop die wij koesterden om in het blad van heden de wederverschijning van de REUS aan te kondigen, hebben wij niet bedrogen geweest; het Stedelijk bestuur heeft het verzoekschrift van den oudsten borger, en tevens aan de vrage van de gansche bevolking, een gunstig antwoord gegeven. De REUS zal, geheel hernieuwd en behoorlijk opgeluisterd, uitgesteld worden, om aan het feest van zondag aanstaande deel te nemen, zoo als men in het Programma verder in dit blad opgenomen zien kan.

Om aan de nieuwsgierigheid van velen te voldoen en die vragen, wat nu eigenlijk de Reus betekenen wil, zullen wij met onderstaande verzen des tijds door de heer AD. MEYNNE- VANDECASTEELE, uitgegeven antwoorden:

De REUS is 't zinnebeeld van zege en leeuwenmoed, Toen beider kunne streed en waegden haren en bloed; Door 'stads ontzetting, (1) wierd des vyands hier verdreven.

(1) 1489 - Bij detrol werd de eerste stads kermis bemachtigd en in 1404 ingesteld, ter gedachtenis van den schoonen zegepraal door de Nieuportsche vrouwen op den vijand in 1489 behaald, bij welke gelegenheid de Reus voor de eerste maal zijnen ommeegang deed.

DE KLACHT DER REUS !

wijze : T' enn Souviens – tu.

1.

*Ach Nieuportsch volk, hebt gy geen medeyden
met mynen staet die waerlyk droevig is,
'k Heb niets misdaen ; ondanks deez vredetyden
Houdt men my staeg in de gevangen is
Ik had beschikt ter kermis uit te komen,
Het weer was goed en alles staet in 't groen,
'k Blyve ingepakt, zoo heb ik lest vernomen,
Ach ! laet my uit, ik zal een dansje doen.*

2.

*Ach ! laet my uit, al waer het maer drie dagen,
'k ben gansch verzwakt in myn rampzalig kot,
Ik zou myn nood schiet aen de steenen klagen,
Zoo lange jaren te zitten achter 't slot.
In vroegertyd mocht ik dees gunst verwerpen,
Met kermis kwam ik my met elk verzoen,
Men was verheugd van my rond te zien zwerfen,
Ach ! laet my uit, ik zal een dansje doen.*

3.

*Acht, laet my toch de straten eens doortzieren,
Gy weet ik ben de oudsten Nieuportnaer,
Het jong geslacht zal myne uitkomst vieren
En zeggen : ziet ons oude reus is daer.
De groote klok en beiaard zal my groeten,
Het festival zal hebben meer fatsoen,
Elk zal zyn bly van my op straet te ontmoeten,
Ach ! laet my uit, ik zal een dansje doen.*

4.

*Zoo als ik hoor zyn de versterkingswerken
Gansch weggevoerd en alles ligt nu bloot,
Wel, laet my deez' verandering eens bemerken.
Dan zie ik kaei, en hav', en schip, en boot.
Ik zou de zee ook geern gaan bezoeken,
De Kursaal ook, op zeker achternoen,
En een frisch bad zou myn gestel verkloeken,
Voldoet my toch ! Ik zal een dansje doen.*

5.

*'k Zou ook zoo graeg, 't kazernplein bewonderen,
Die, zoo als ik hoor, nu id de statieplaets,
'k Hoor 's morgens vroeg en 's avonds schuiflen, donderen,
Brengt my toch daer, Arbeiders, brave Maets !
Den AVAFFFVR, dat moet iets wonders wezen,
Laet my dat eens bewonderen en toen,
Zal d' oude vriend zyn kloek en goed genezen,
In volle dank, zal hy een dansje doen.*

Ferd. MORAEL.

Elsene

Dit liedje van onze ijverigen mede inboorling en volkzanger MORAEEL, is afzonderlijk met bijvoeging van het 6^e couplet, ten onzen burele verkrijgbaar gesteld.

- Het zesde couplet van Het Klagt-Lied van de Reus van Nieupoort (Volksliederen en Gedichten door Ferdinand Morael, eerste deel, Liederen, blz. 202):

*'K herinnert my maer 't is lang geleden
'k stond op de markt recht voor de groote wacht:
een jeugdige paet kwam vrolijk aengetreden
en zocht by my een schuilplaats voor dien nacht,
zy zyn te saem my binnen ingektopen*

STAD EN HAVEN VAN NIEUPOORT.

MUZIEK-FESTIVAL

12 JULI 1868.

LUISTERLIJKEN UITGANG VAN DE REUS.

Dezen oudsten Burger van Nieupoort, oorspronkelijk van 1494, zal Zaterdag 11 Juli aanstaande met vol Muziek, om 7 ure 's avonds naar de groote markt geleid worden, en des anderdags, na den Stoet van het Muziek-Festival, met zijne tegenwoordigheid opgeluisterd te hebben, zijnen gewoonen ommeegang doen.

PROGRAMMA.

ZATURDAG 11 JULI. **ALGEMEENE VERLICHTING**

Om 7 ure 's avonds zal het feest door Met val avond zullen de openbare gestichten

LUISTERLIJKEN UITGANG VAN DE REUS

Dezen oudsten Burger van Nieupoort oorspronkelijk van 1494 zal Zaterdag 11 Juli aanstaande met vol Muziek, om 7 ure 's morgens naar de groote markt geleid worden, en des anderdags, na den Stoet van het Muziek-Festival, met zijne tegenwoordigheid opgeluisterd te hebben, zijnen gewoonen ommeegang doen

No 308. 15 Juli 1868. 8^e jaar.

DE STAD NIEUPOORT.

De stad wordt elken Woensdag namiddag uitgezeven, tegen 'ten inschrijvings-prijs van 5 frank's 's jaars. Men kan mits 5 frank's voor zes maanden inschrijven.

Voor 'de overige steden en gemeenten (des rijk's mits 20 centime's verhoog, het blad kosteloos toegesonden.

Buiten het rijk, het postrecht daar loven.

De betaling geschiedt bij de inschrijving.

NIEUPOORT

Reeds van zaterdag brachten de verscheidene treinen, post en andere rijtuigen vreemdelingen in ons midden om het feest van de zondag te komen bijwoonen, voor welk alle schikkingen en voorbereidselen gemaakt waren.

Om 7 ure 's avonds gaf klokgeluid en beiaardspel, teeken van den aanvang, de oude Reus, zoo als wij gemeld hebben, stond gansch opgezet ter markt en onder de algemeene toejuichingen en levendige vivals, ging hij het muziek te gemoet die op de welversierde trede, omzet met groote sparre boomen in het midden dert merkt eene lieve serenade kwam geven.

Bij 't spelen van ons volkslied: Moeder zet de pap op 't vier, De Reus is hier.

doed hij zijnen geestigen dans als welkom groot aan de open gestapelde menigte, en met bengals vuur, werd hij verlicht en ter rust gesteld, onder de bewakende zorg van de nachtwacht.

Reeds voor 't bepaalde uur werden den zondag vreugde schoten gelost; om 5 ure werd het feest op nieuw door klok, beiaard en 't kanon aangekondigt, alom zag men het nationale vaandel wapperen, hier en daar huis en gestichten verciere, dewijl van alle zijden een massa volk den ganschen morgenstond toekwam.

Voor den middag waren reeds verscheidene genootschappen toegekomen die onder 't spelen van het muziek-huize intraderen bleef.

Op het uur der samenstelling van den stoet aan de stalle-plaats, verduisterde de lucht, een zwaar als zware boezemerde zijnen in 't nieuw geschenen en gestelden rok even als over zijne gonsche beste touw.

Een overgrooten trein kwam schuifende de stalle in, sloopte een vijftigtal opspiegende wagons na zich en het was als of zijnen los vliegende sloem ook die dreigende wolk van ons weg stak.

Op nieuw verscheen de zon. Het volk stroomde over de wijd uitgeroete plaats en welken ging de stoet in optocht als volgt:

1. Het koor van stads arbeiders met DE REUS speeltuilen en geleiders.
2. Het Philharmoniek-genootschap van Nieupoort.
3. De maatschappij de Duivenliefebbers Nieupoort.
4. Het muziek van 't kasteel van Wynendaele.
5. Het gild der Kruihsong, Nieupoort.
6. Het muziek van Coyghem.
7. Bolders gild Concorde, Nieupoort.
8. Het muziek van Zaren.
9. Bolders gild Altorika, Nieupoort.
10. Het muziek van Moere.
11. Bolders gild Zedracht, Nieupoort.
12. Het muziek van Eerighien.
13. Het Klermakers gild, Nieupoort.
14. Het muziek van Leyel.
15. Bolders gild Hereniging, Nieupoort.
16. Het muziek van Gortemarec.
17. De Koorsang maatschappij de Haven-zooren, Nieupoort.
18. Het muziek van Alveringhem.
19. De Balhoog societen, Nieupoort.
20. Het muziek van Keyen, (afwezig).
21. Het Bolders gild Hourgogne-Kruis, Nieupoort.
22. De Koorsang maatschappij van Rousselare.
23. Het gild van den Eelden lieder St. Sebastian, Nieupoort.
24. Het muziek Veurpe.
25. De koninklijke maatschappij, Altorika, Nieupoort.
26. Het muziek der Pompjers van Yper.

Warop volgden den Gemeent-Raad en Leden der Best-commissie.

Dezen stoet was gepend en gesteld door eene brigade gendarmerie te peerd.

Dezelven trok stalle voort langs de stalle plaats, hoope- in kaantreat; over de knal, met al zijne groote schepen, wel bevestigd en verciere, waarop de in feestgewand mastroeten vroegde schoten gaven, langs de oostende en merkt-sin, tot op een schuilplaats, alwaar den overzicht onmiddelijk plaats nam.

Het muziek festival werd door het Nieupoortsch Philharmoniek gepend; heurselings beklommen de andere genootschappen de trede en voerden hunne aangekondigde stukken ter verdoening van een ieder uit in het ordo zoo als zij hier vooren aangewezen zijn.

De eerstemalen, ter herinnering van het feest, dragende stads wapen, werden overhandigd en de prijzen, zilverne vergulde medallen, zijn toegewezen als volgt.

Heest getal werkende leden aan het muziek van het kasteel van Wynendaele.

Van verduisterde aan Coyghem.

Schoonste burgerlijke kleeding, aan Wynendaele.

Bijzondere eerbetoon aan de koorsang maatschappij van Rousselare.

Men militaire kleeding, aan het muziekkoor pompjers van Yper.

Op toegedende zilverne eerbetoon aan de muziek van Alveringhem en Veurpe.

Omtrint 10 ure kondigde den beiaard en de trimpklok het vuurwerk aan die onmiddelijk werd afgeschoten ten volte genoegen van de opengehoorde menigte, die allenkens zich in de stralen verspreide en de verlichting alom ging gant ziele.

Kort na el ure vertrak een bijzonder trein, veel grooter dan deze in den dag toekomen.

Tewijl de stad Nieupoort met het bezoek van zoo vele vreemdelingen en verwijderde inboorlingen verreed werd, mengde wij een ieder en zeer leidsingrijke overkomst in ons midden aanstippen. De wel edele heer Crombeur, groot grotschapper, ontving op zijn nieuwen en praelig gebouwd Zomerverblijf, op Nieupoort zoo-over gesteld, de heeren ministers Bara en Janar, die om 11 ure voormiddag aangekomen, met den verdienstvollen heer ingenerat Simon en den heer Frans De Jaegher, lid van den gemeenteraad, durfende meer dan drie uren al de beoogde werken onder zoo lang verwaarloosde haven en waterleidingen met de nieuw plan, ter plaatse aangewezen, nagezien hebben.

Om 4 ure vereenigden deze hooge ambtenaren zich aan het feestmaal met een derigtal feestgenoten, hun zoo gultuurig als vriendelijk door dien heer Benjamin Crombeur aangeboden, in de

Artikel uit de krant 15 juli:

NIEUPOORT.

Reeds van zaterdag brachten de verscheidene treinen, post en andere rijtuigen vreemdelingen in ons midden om het feest van de zondag te komen bijwoonen, voor welk alle schikkingen en voorbereidselen gemaakt waren.

Om 7 ure 's avonds gaf klokgeluid en beiaardspel, teeken van den aanvang, de oude Reus, zoo als wij gemeld hebben, stond gansch opgezet ter markt en onder de algemene toejuichingen en levendig vivals, ging hij het muziek te gemoet die op de welversierde trede, omzet met groote sparre boomen in het midden dert merkt eene lieve serenade kwam geven.

Bij 't spelen van ons volkslied: Moeder zet de pap op 't vier, De Reus is hier.

doed hij zijnen geestigen dans als welkom groot aan de open gestapelde menigte, en met bengals vuur, werd hij verlicht en ter rust gesteld, onder de bewakende zorg van de nachtwacht.

Reeds voor 't bepaalde uur werden den zondag vreugde schoten gelost; om 5 ure werd het feest op nieuw door klok, beiaard en 't kanon aangekondigt, alom zag men het nationale vaandel wapperen, hier en daar huis en gestichten verciere, dewijl van alle zijden een massa

volk den ganschen morgenstond toekwam.

Voor den middag waren reeds verscheide genootschappen toegekomen die onder 't spelen van lief muziek hunne intrede ter stad deden.

Op het uur der samenstelling van den stoet aan de statie plaats, verduisterde de locht, eene zoo zwrate als zware dondervlaag dreigde over Nieuport zich los te laten en het feest te hinderen.

Dit bekommerde velen, zelfs de Reus bejammerde zijnen in 't nieuw gewashen en gestijfden rok even als over zijne gansche beste tenu.

Een overgrooten trein kwam schuifelende de statie in, sleepte een vijftigtal opgepropte wagens na zich en het was als of zijnen los vliegende stoom ook de dreigende wolken van ons weg stak.

Op nieuw verscheen de zon. Het volk stroomde over de wijd uitgereikte plaats en weldra ging de stoet in optocht als volgt:

1. Het koor van stads arbeiders met
DE REUS
speellieden en geleiders
2.

1869: Een jaar later paradeerde onze Reus weerom door de straten. Ditmaal ter gelegenheid van de inhuldiging van Burgemeester Frans Van Baeckel-Foqueur.

Door de Marktstraat opstappend, bleef Goliath een oogenblikje stilstaan, om 't volgende gedichtje te lezen dat aan de rechtstaande paal, die 't spel van *Engeltje Schudt* schoorde, te pronken hing.

Heer Burgemeester,

*Als 't Reusjen blij zijn hoek velaat,
Zich netjes laat versieren,
En op zijn Vlaamsch een flikker slaat
Om mede feest te vieten,
Ziet hij steeds rond, als uitgeput
Vraagt naar zijn ouden makker,
Waar is mijn lief engeltje-schud ?
Kom kinders, maak hem wakker.
Maar ik, 'k was om mijn bloemkens uit
Voor op uw pad te strooien,
En had ik, Heer, een rijken buit
Bonbons, 'k zou voor hem gooien !*

In 1871 werd, ter gelegenheid van de St.Michielskermis, voor de reus een uitstap van belang voorzien. 't Zou veertien dagen duren. De feestelijkheden zouden op Zaterdag 30 September aanvangen om op Zondag 15 October te eindigen. Den Zaterdag werd Goliath uit zijn schuilplaats gehaald en onder 't geluid der tiomflok naar de Markt gebracht. Tien dagen lang vierde de reus mede, maar op Vrijdag 13 October viel de Burgemeester Frans Van Baeckel plots ernstig ziek en overleed haastig op Zondag 13 October. De sluitingsfeesten werden afgelast.

1884: De verkiezingen van October 1884 bracht de katholieken aan het stadsbestuur en van dan af werd Goliath een: "partijreus". Goliath was eeuwen lang, een verstokte jongman en bleef jongman tot zijn verdwijnen, in 1914

1887: Door de politiek werd, in 1887, een reuzin geboren. Een dochter die meer dan acht meter groot was; gildig, kloek en struisch en volwassen ter wereld kwam. Een pracht van 'n vrouwmensch, waar greep en pluk aan was. Een paar jaar vroeger was de katholieke partij het stadhuis binnengedrongen en had het bewind veroverd. En Goliath werd bij de partij ingelijfd en een katholieke reus. 't Ging niet zonder kabaal. De Vrijzinnige partij beweerde dat Goliath een Nieuypoortenaar was en dus tot alle partijen behoorde. Zij maakte aanspraak op de reus om hare feesten op te luisteren, net zoals de katholieken het in 1884 gedaan hadden, maar liep een kordate weigering op. Toen werd er korte maar goê raad geslagen. Als 't maar dat was ! De Vrijzinnigen zouden zelf een reus bouwen en Goliath in zijn klerikalisme laten stikken.

In opgewonden stemming werd een reuzegildevergadering gehouden en zo bouwden een reus, die... een reuzin werd. Haar kop was in roggedeeg gekneed en bakker Karel Wackenier, uit de Kleine Kaaistraat, was de vader van het kind. 't Geraamte werd gebouwd in de werkhuizen van de familie Meyne.

.....
Angstvallig werden reus en reuzin elk in hun kot en... gescheiden gehouden. Wanneer Goliath buitenkwam, bleef madame binnen en wanneer de reuzin door de straten zwierde, maakte de opgesloten Goliath vuisten in zijn broekzakken

Trok Goliath door de straten, dan wist hij, dat hij de huizen der vrijzinnigen de rug moest toekeren en kwam hij voorbij de plaats waar de reuzin geborgen zat, dan deed men hem den kop draaien en naar een anderen kant uitkijken. De reuzin deed hetzelfde voor de katholieken en danste hooghartig en tergen vóór den kerketoren waar 'lijf van Goliath te sidderen stond onder het "affront". Maar in dien ongenadigden tweestrijd moest de reuzin het onderspit delven. Ratten en motten waren de katholieken te meê, want deze, de ratten natuurlijk, gingen met voorliefde knagen aan 't roggedeeg van de reuzin haar wezen, zodat men bij iederen uittocht, in zeven haasten, er een stuk latwerk moest bijplakken.

.....
De reuzin bleef omstreeks 1900 voor goed thuis en geborgen en langzamerhand een ontbindend kadaver werd.

In geen twintig jaar was er wijziging in de politieke samenstelling van de stadsraad gebracht kunnen worden. Maar plots gebeurde er iets dat nieuw leven in de brouwerij der vrijzinnigen bracht. In de "klerikale vesting" had men een bresje weten te slaan. Hoe 't gebeurde, doet niets ter zake, maar 't feit was niet weg te cijferen. En voor feiten doet men den hoed af. Maar die bres had de meerderheid niet omvergekegeld, amper aangetast. Om een uitdrukking uit die tijd te gebruiken: "de klerikale muur" had het gebaar van het hondje dat zijn poot opheft, misprijzend en stoïsch geduld en was.... muur gebleven. Een muur die Goliath beveiligde en bij de meerderheid hield.

Maar die bres was er en dat was voldoende om 't reuzinnebloed weerom te doen opleven. Men zou het de tegenpartij, om zijn misplaatste en schimpende uitdrukking eens betaald zetten, en een reuzegilde kwam tot stand die,...een nieuwe reuzinne door Nieupoort's straten liet zwieren. Ze was wel meer dan twee hoofden kleiner, maar ze had den tijd voor haar om uit te groeien. 't Opgroeien echter was lastiger dan men had gedacht. Ze deed zelfs een tweejaarlijkshe ziekte op en bleef binnen. Zou ze die ziekte overleven? Neen, beweerde men rechts, ja zegde men links. En werkelijk op Karnaval Maandag, de 7 Februari van 't jaar 1910 wandelde ze opnieuw door de straten van de stad.

Toen kwam de oorlog 1914 over land en gewest gevaren en in de volledige vernietiging van de stad gingen zoowel Goliath als de Reuzin te rampe. Onder het puin werden ze gezamenlijk bedolven en waar ze elkander in 't leven niet hadden gevonden, werden ze beide vereenigd in den dood.

Goliath en de reuzin werden nooit heropgebouwd. Althans niet in hun uitwendig voorkomen en ook niet in hun betekenis. Maar opvolgers hadden ze wel. Na den oorlog 1914-1918 zijn andere reuzen, met andere betekenissen en andere doeleinden, tot stand gekomen. In 't nieuw reuzenbedrijf heeft de stad zich niets meer aangetrokken en aanvankelijk stond ze er zelfs vijandig tegenover gestemd.

Omstreeks 1905 was de Nieuwe wijk: de **Coupegorge**, tot stand gekomen. Waar 't Arkewater kromkelde tusschen riet en lisch, waar veel vroeger het Nieupoortdche galgeveld vereemzaamd lag, en 't Zeltegelede gedolven werd, rezen toen al als bij tooverslag een honderdtal woningen op de met stadsvuil gedempte greppels, op de vereffende en verkavelde nieuwe gronden op. De bewoners waren brave, kleine, eenvoudige luidjes, die zich werktuigelijk en stelselmatig van alle stadsrumoer afzonderden en op hun eigen leefden. Waar drie Vlamingen samen zijn, stichten ze een maatschappij. Hier waren er honderd en dadelijk kwam dan ook "*De Vriendenkring*" tot stand, waar men een pijp rookte en in een kastje één frank als spaargeld stak.

GRIETJE (circa 1910) omringd door de Reuzengilde (stadsgilde). De "liberale reuzin" reuzin dankt haar bestaan aan een politiek na-ijver. Reus GOLIATH I, werd immers als katholiek gezind aanzien. De liberale partij besloot deze reus te bouwen. De reuzen waren elkaar niet goed gezind en vermeden elke ontmoeting. Er is van een reuzenhuwelijk nooit sprake geweest. Wanneer beide reuzen elkaar tegen kwamen draaiden ze elkaar de rug toe. De reuzendragers droegen een witte muts.

Op de foto: Alfons Vandenberghe als tamboer-majoor. Hij draagt de harenmuts van de "gendarmerie" en houdt de "stok" in de hand.

De dragers hebben een witte slaapmuts op, de voorman leider is uitgedost als gendarm.

Met o.a. L. Visaer, P. Lahaye, J. Kesteman, A Vandenberghe, C. Beun, A. Lahaye, O. Vansevenant, L. Messen en H. Devry.

In 1911 kwam er een wijkkermis en werd er een wijkburgemeester, C. Sanders, feestelijk ingehuldigd. De oorlog gooide alles dooreen en overhoop, maar na de ramp kwamen de oude makkers elkaar terug opzoeken en "De Vriendenkring" was één der eerste maatschappijen die opnieuw florreeerde in de nog doode stad.

1920: 't Is in dit midden en door "De vriendenkring" dat in 1920, "De Reuzengilde" tot stand kwam. Die mannen wilden een reus hebben, een plezierreus, een carnavalreus. Ze wilden zich eens ter dege vermaken, jolijt en vreugde in de stad zelf brengen en de geleden ontberingen en ellenden vergeten. Met verdriet leeft men niet !

1921: 't Bleef niet bij een woord en een wenk, want hetzelfde jaar werd die eerste reus in elkaar getimmerd en in de karnavaldagen van 1921 verscheen hij voor de eerste maal in de straten van de stad. Ze hadden hem **Papa Pompadour** gedoopt. 't Was een doodgewone reuzepop van tamelijke groote en bestaande uit een onderstel in latwerk, een lijf uit wissel, een kop uit wijdauw en een kartonnen masker. De ambachtslieden kunstenaars der gilde, nl; de schrijnwerker Filliaert Karel, Lycke Victor, Sagie Jan, de mandemaker Jerome Van Elverdinghe en de sieraadschilder Léopold Beun hadden **Pappa Pompadour** ineengezet.